

Kutatások és fejlesztések a hazai felnőttképzésben

Stéber Andrea*

Balázs Németh (2015, ed.): *Research and Development in Adult Learning and Education in Hungary. International Perspectives in Adult Education – IPE 70.* DVV International, Bonn.¹

A Német Népfőiskolai Szövetség Nemzetközi Együttműködési Intézete (DVV), Nemzetközi perspektívák a felnőttoktatásban című kiadványsorozatának 70. száma a *'Research and Development in Adult Learning and Education in Hungary'* címet viseli, a teljes kiadvány a felnőttoktatás és a felnőttkori tanulás témáját vizsgálja hazánkban. A sorozatszerkesztők a 70. szám szerkesztésére *Németh Balázs* egyetemi docenst, a Pécsi Tudományegyetem Andragógia Intézetének igazgatóját kérték fel. A nemzetközi tanulmánykötet 12 tanulmánya bemutatja a hazai andragógiai kutatások új irányvonalait, illetve jelzi a Német Népfőiskolai Szövetség magyar felnőttképzésben játszott meghatározó szerepét is. A tanulmányok tükrözik a magyar felnőtt-

képzés-kutatás sokszínűségét. A kötet foglalkozik többek között az elektronikus tanulás támogatásának kérdésével a felnőttkori tanulásban, az andragógia tudományának professzionalizációjával, hazai fejlődésének történetével, a felnőttkori nyelvtanulás, a demokratikus állampolgárságra nevelés kérdésével, érinti a felnőttképzés finanszírozását, a magyarországi kompetenciavizsgálatokat, a második esély iskolarendszerét, az életpályatanácsadást, valamint a kulturális projektetek hatásait.

Hazánk és a kötetet kiadó, német szakmai szövetség közötti kapcsolat bemutatására és annak indoklására, hogy miért a magyarországi felnőttoktatás helyzetét választották e kiadvány témájául, érdemes egy rövid történeti áttekintést tenni, erről az előszóban *Heribert Hinzen*, a hazánkban jól ismert, nemzetközi hírű andragógiai szakember ír. A Német Népfőiskolai Szövetség Intézetét (DVV) 1953-ban alapították a német szövetségi népfőiskolai egyesületek ernyő-szervezeteként, melynek feladata volt, hogy képviselje a népfőiskolák és szövetségeik szervezeti és pedagógiai érdekeit. A DVV hazánkban is nagymértékben járult hozzá a felnőttképzés professzionalizációjához, például a felnőttképzés nemzetközi szakirodalmának megismerésével és a hazai kutatások, fejlesztések támogatójaként is meghatározó szerepet töltött be a DVV budapesti projektirodája révén. A projektiroda 1990-ben kezdte meg működését Budapesten, és ebben az évben alakult újjá a Magyar Népfőiskolai Társaság is hazánkban. A német szakmai szövetség és a magyarországi népfőiskolai és felnőttképzési szervezetek között igen széleskörű együttműködés alakult ki. A partnerségbe bekapcsolódott például a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat (TIT), a Kulturális Minisztérium, a Munkaügyi és Szakképzési Minisztérium, számos egyetem, például a debreceni, a szegedi, a pécsi és a budapesti egyetemek. A német és a magyar felnőttképzési együttműködés napjainkban is tart, immár 25 éve, változó formával és tartalommal. A partnerség keretében a DVV a magyar felnőttoktatás olyan tudósaival dolgozott együtt, mint *Durkó Mátyás*, *Soós Pál*, *Rubovszky Kálmán* vagy *Maróti Andor*, s a fiatalabb generációból *Sz. Tóth Jánossal*, *Sári Mihállyal*, *Koltai Dénessel* és *Striker Sándorral*. Jelen kö-

* PhD hallgató, ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola Andragógiai Program, steber.andrea@ppk.elte.hu

1. A kötet online elérhető a következő weboldalon:
http://www.dvv-international.de/fileadmin/files/Inhalte_Bilder_und_Dokumente/Materialien/IPE/IPE_70_web.pdf

tetnek nem célja a magyar felnőttképzés elmúlt huszonöt évének bemutatása, hanem annak felvázolása, hogy az elmúlt időszakban mi foglalkoztatta a magyar felnőttképzési szakembereket. A kép színes, a tanulmányok tekintenek a felnőttkori tanulást érintő helyi, regionális és országos kérdésekre, valamint az európai és globális problémákra. Nem véletlen, hogy a szerzők között a fiatal kutató generáció írásai is megjelennek.

A kiadvány mind a tizenkét tanulmánya a magyar felnőttképzés, illetve az informális és nonformális felnőttkori tanulás aktuális kérdéseit járja körbe, a teljesség igénye nélkül felvillantja a kutatások sokszínűségét.

Fodorné Tóth Krisztina 'Traditional and experimental methods of electronic learning support in Hungarian adult education' című tanulmánya azt vizsgálja, hogy a magyar felnőttoktatásban miért kevés a nyitott, online tréning. Emellett áttekinti az elektronikus tanulás támogatásának tipikus formáit, úgy, mint az e-mailt, az LMS-t és a web 2.0 használatát. Ezenfelül néhány jó gyakorlatot és kezdeményezést is bemutat többek között a MOOC-ot és a TeNeGEN-t.

Kleisz Teréz (2015) 'The state of profession-building in the field of Andragogy in Hungary' című tanulmányában a felnőttoktatás, az andragógia professzionalizációjának helyzetét mutatja be, mely 1989 óta kisebb fellendülést, majd csökkentést mutat. A történeti áttekintés kitér a politikai befolyás a szakma megítélésében játszott szerepére, s számba veszi a legutóbbi szakpolitikai szintű beavatkozások hatásait is. A többi európai uniós tagállamhoz képest hazánkban alacsony a felnőttkori tanulásban való részvételi arány, a szerző szerint ahhoz, hogy ez változzon drámai társadalmi és politikai változásokra lenne szükség.

Feketéné Szakos Éva és Bognárné Szigeti Edit arra keresi a választ, hogy felnőttoktatói szakma-e az idegen nyelv-tanítás felnőtteknek 'Is foreign language teaching for adults an adult learning profession?' című tanulmányukban. Azok a felnőttek, akik nem tanultak idegen nyelvet korábbi tanulmányaik során a későbbiekben ezt nyelvtanfolyamok keretében a felnőttoktatásban pótolják. A szerzők elemzik a nemzetközi trendeket az Európai uniós dokumentumok, a nemzetközi empirikus kutatások, valamint a magyarországi empirikus vizsgálatok alapján és saját mini kutatásuk eredményeit is bemutatják. A kutatás a speciális felnőttoktatási kompetencia szükségességét vizsgálja az idegennyelv-tanároknál. Az andragógiai módszertan elemei bizonyítottan hozzájárulnak a felnőttkori nyelvtanulás sikeréhez, ennek ellenére sajnos – a szerzők szerint – Magyarországon még nem figyelnek erre kellőképpen.

Szigeti Tóth János 'Democratic citizenship learning – the Hungarian perspective and its international relevance' a demokratikus állampolgárság tanulásának gyakorlatára hívja fel a figyelmet. A téma különösen fontos az „új demokráciák” esetében Közép-Európában. Az elmúlt húsz év társadalmi változásainak és napjaink kihívása, hogy hogyan lehet segíteni a demokratikus állampolgárság tanulását. A szerző összefoglalja azokat a tapasztalatokat, amelyek hasznosak lehetnek az átmeneti társadalmakban közép-kelet európai és nemzetközi szinten egyaránt. A demokratikus állampolgári ismeretek és kompetenciák felnőttkori tanulásának, mint tudatos tevékenységnek a célja, hogy az állampolgárok megértsék és támogassák, tevékeny részesei legyenek a társadalmi folyamatoknak.

Szintén fontos témát dolgoz fel *Farkas Éva*, aki 'Financing the adult education system in Hungary' című kutatásában a finanszírozást a felnőttképzési rendszer működtetésének legfontosabb szakmai, politikai eszközeként mutatja be. A szerző elemzi a forráselosztás rendszerét a felnőttképzésben, és áttekinti azokat az új jogszabályi rendelkezéseket, amelyek hatással vannak a felnőttképzés finanszírozására. A legutóbbi mérföldkő a 2013. évi felnőttképzési törvény volt ezen a területen.

Hazánkban az elmúlt két évtizedben meghatározó szerepet tölt be a társadalmi felzárkóztatásban a második esély iskolarendszere, melyet *Bajusz Klára* 'The second chance education system in Hungary' című tanulmányában vizsgál. A magyarországi beiskolázási arányok változásának rövid elemzése mellett összefoglalja az alap- és

középfokú oktatási intézmények, a felsőoktatási intézmények és a nonformális tanulási alkalmak lehetséges szerepvállalását a második esély iskolarendszerében. Legfontosabb feladatként az aluliskolázott felnőttek tanulási lehetőségekről való informálását és kapcsolatának javítását jelöli meg. Ennek egyik lehetséges irányaként a szerző több, nem formális tanulási utat, felnőttképzési feladatot ellátó intézmény becsatornázását javasolja a második esély programokba, úgy mint a népfőiskolákat, a kulturális központokat, a munkahelyeket. Ha sikerül elérni és segíteni az aluliskolázott felnőtteket az alapvető tanulási készségek fejlesztésében, akkor nyílik lehetőség számukra igazi esélyt adni az élethosszig tartó tanulásba történő bekapcsolódásra és részvételre.

Kocsis Nóra Judit 'Regional differences in the light of competence surveys in Hungary' című munkájában hazai és nemzetközi mérési adatok alapján mutatja be a regionális különbségeket, rámutat arra, hogy a magyar iskolarendszer területileg és minőségileg differenciált. Az elmúlt évtizedben a hazai és nemzetközi iskolai kompetencia vizsgálatok azt mutatják, hogy a magyar diákok teljesítménye relatíve stabil, a legfőbb különbségek az iskolák között mutatkoznak. Így a diákok sikerességében a szülők iskolaválasztása nagyobb szerepet játszik, mint a diákok egyéni képességei vagy a szociokulturális háttérük. Ezért a szerző szerint a magyar közoktatási rendszer legfontosabb feladata az iskolák közötti minőségi különbség csökkentése.

A kötet következő tanulmánya is tényeket és trendeket elemez. *Fodor Imréné* a 'Facts and trends in adult education and training in Hungary' című munkájában időrendi áttekintéssel vizsgálja a szakképzés és a felnőttképzés legfontosabb tendenciáit és az adatok elemzése révén fontos következtetéseket von le az elmúlt húsz év felnőttképzéséről. A szerző szerint Magyarországon nagyobb mértékben kellene támogatni a felnőttképzést, ami segíthetné a gazdasági válság leküzdését is. A felnőttképzés modernizációja és átalakulása egyébként jelenleg is folyamatban van az új 2013. évi felnőttképzési törvény indukálta változások miatt.

A hazai vizekről európai uniós vizekre evez *Tratnyek Magdolna* 'An international overview of the ethical regulations of Lifelong Guidance and recommendations for national regulations' munkájában megfogalmazott ajánlásaival. A tanulmány célja, hogy segítse a tanácsadói pálya etikai kódexének összeállítását. A tanulmány bemutatja az életpálya-tanácsadás tevékenységét a nemzetközi szabályozásokat, illetve a hasonló területeken működő etikai kódexeket. A levont tapasztalatok alapján ajánlást fogalmaz meg annak érdekében, hogy a változó politikai környezetben iránymutatással szolgáljon az életpálya-tanácsadási szakemberek szakmai magatartásához. A tanulmány végén a szerző egy tizenhárom tételes ajánlást tesz a LLG etikai kódexhez.

A felnőttkori tanulás támogatás után a szakképzésről olvashatunk, *Illésné Kincsei Valéria* 'How places offering apprenticeship take part in vocational training in Pécs, Hungary' című írásában. A szerző a szakmai gyakorlat helyzetét vizsgálja a magyar, nevezetesen a Pécssett megvalósuló szakképzésben. A jövő sikerének kulcsát az oktatási rendszer és a szakképzés rendszerének megváltoztatásában látja, s ezáltal remél változásokat társadalmi és gazdasági téren is. A Pécssett megvalósuló szakképzés jelenlegi és jövőbeni állapotának elemzése révén megállapítja, hogy a város széles körű képzési kínálatot nyújt a diákok szakmai fejlődéséhez. A város oktatási rendszerei jó alapot biztosítanak a változó gazdaság munkaerőpiaci igényeinek kielégítéséhez. Ám elengedhetetlennek véli a vállalkozások fejlesztését, s felhívja a figyelmet arra, hogy több gyakornoki, gyakorlati helyre lesz szükség különösen azon szakmákban, ahol munkaerőhiánnyal küzdenek.

Koltai Zoltán írása szintén Pécs városához kötődik, kulturális aspektusból. A 'The European Capital of Culture project of Pécs reflected by public opinion' című tanulmány arra a kérdésre keresi a választ, hogy sikertörténetnek nevezhető-e az Európa kulturális fővárosa projekt, kulturális szempontból milyen haszonnal járt ez a befektetés, azontúl, hogy Pécs városáról az Európa kulturális főváros projekt kapcsán feltörekvő, pozitív kép alakult ki mind a városban, az országban és nemzetközi szinten egyaránt. Az empirikus kutatásból kiderült, hogy a válaszadó felnőttek szerint a kulturális fővárosok, mint „tanuló városok”, kiváló tanulási terepként funkcionálnak.

Emellett Pécs az Európa kulturális fővárosa cím megszerzésével további kulturális fejlesztések lehetőségét alapozta és indította meg, ezzel többek között országos szinten is hozzájárulva a kulturális decentralizációhoz.

A tanulmánykötetet a szerkesztő *Németh Balázs* tanulmánya zárja, amely '*Challenges to the development of adult education and the need for social capital in post-war Europe*' címet viseli. A szerző átfogó módon vizsgálja azokat a kulcsfontosságú kérdéseket, folyamatokat, amelyek 20. századi Európában a felnőttoktatást alakították, s amelyek erősen függenek az adott társadalmi szokásoktól és normáktól. A szerző kritikusan jegyzi meg, hogy egyrészt több integrált oktatáspolitikai fejlesztés lenne szükséges az európai felnőttoktatás és felnőttképzés terén, továbbá a jó gyakorlatok terjesztéséhez a tagállamok között több és intenzívebb együttműködésre lenne szükség. Másrészt minőségi kutatásokkal kellene elősegíteni a felnőttkori tanulásban résztvevők számának emelkedését, s a felnőttoktatás hatékonyságának fokozását.

A kötetben olvasható tanulmányok betekintést nyújtanak az elmúlt öt év felnőttképzési kutatásaiba, bemutatják a felnőttkori tanulás és oktatás magyarországi helyzetét, napjaink aktuális szakpolitikai kérdéseit. A szerkesztő felhívja az olvasó figyelmét arra, hogy az elmúlt évtizedben a felnőttképzés helyzete és az arra irányuló kutatások drámaian megváltoztak hazánkban, többek között azáltal, hogy az ország már több mint tíz éve teljes jogú tagállama az Európai Uniónak. Az angol nyelvű tanulmánykötet kiváló lehetőséget nyújt a hazai felnőttképzési kutatások eredményeinek nemzetközi megismertetésére.